

BOTANIKAI KÖZLEMÉNYEK 104(2): 195–204 (2017)

DOI: 10.17716/BotKozlem.2017.104.2.195

A szótáríró és tudománytörténész Priszter Szaniszló évszázada(i)*

SZABÓ T. Attila¹ és UBRIZSY SAVOIA Andrea²¹szabotattila@gmail.com²andrea.ubrizsy-savoia@uniroma1.it

Elfogadva: 2017. október 10.

Kulcsszavak: botanika, növénynevek, tudománytörténet, visszaemlékezés.

Munkánkban a szótáríró és tudománytörténész Priszter Szaniszlóra emlékezünk. Előadásunk három részre oszlik. Az első részben a magyar botanikai szótárirodalom kezdeteiről lesz szó, a második az ünnepelt idevágó munkásságát tekinti át, a harmadik részben a botanikatörténetet idézzük meg az olasz-magyar botanikai kapcsolatok ürügyén.

A magyar botanikai szótárirodalom félévezredes tartópilléreiről

Kezdjük az elején, Beythe Istvánnak a magyar – és alighanem az egyetem – botanika első nyomtatott etnobotanikai szótárához írott latin ajánlásával (*NIL NATURA PARIT CASU*) Szabó T. Anna 25 éve élő magyar tolmácsolásában: „*Tetteiben a Teremtő, lám, bemutatja hatalmát, / semmit sem pazarol, mindennek oka van. / Mind, ki a gyógytudomány pannon művészei vagytok, / tudnotok illik e könyv népi növényneveit. Clusius, íme, leírta köznapi elnevezésük – / néktek is fontos e könyv, hasznos a szép tudomány.*” (CLUSIUS és BEYTHE 1583). Ezt az ajánlást Carolus Clusius magyar munkatársa, Beythe István írta Németújvárott a Batthyány Boldizsár segítségével kinyomtatott „*Stirpium nomenclator pannonicus*”, a „Pannon növénynevek jegyzéke” számára 1583-ban.

De még ennek a szótárnak is voltak magyar előzményei. A Sárváron nyomtatott „*Grammatica hungarolatina*” közölte az első felhívást a népi növénynevek gyűjtésére (SYLVESTER 1539) és Sárvár szelleme igazolhatóan hatott Beythe Istvánra és Melius Juhász Péterre is, ezáltal szerepe lehetett abban, hogy ma is példaértékű növénynévmutatók készültek például Kolozsvárott Melius Herbáriumához (MELIUS 1578). A „*Stirpium nomenclator pannonicus*”-nál korábbi magyar növénynévjegyzékekre és mutatókra azonban csak hatott az európai tudomány, de nem volt ki-mutatható hatásuk az európai botanikára (SZABÓ 1978, 1979; SZABÓ et al. 1992).

* Elhangzott előadás a Botanikai Szakosztály Priszter Szaniszló születésének 100. évfordulója alkalmából, a Fűvészkertért Alapítvánnyal együttműködésben rendezett 1482. szakülésén, 2017. szeptember 18-án.

A magyar (és talán az egyetemes) botanikai szakirodalom első önálló nyomtatott etnobotanikai szótára, mely kizárólag terepen gyűjtött népi növénynevekről szól, a „Stirpium nomenclator”, a „Pannon növénynevek jegyzéke” volt tehát. Ennek a jegyzéknek tagadhatatlan kapcsolata van a Melius Pétert, a két Beythét, valamint Váradai Lencsés Györgyöt (az ötkötetes „Egész orvosságról való könyv, azaz Ars medica” szerzőjét) is kinevelő Sárvári Iskolával (SYLVESTER 1539, LENCSES 1577, MELIUS 1578, BEYTHE és CLUSIUS 1583, BEYTHE 1595). Az ebben az iskolában dolgozók eredményei elsősorban Carolus Clusius (1526–1609) révén épültek be az egyetemes botanikába és bukkannak fel az egymást idéző (vagy éppen nem idéző) európai szerzők műveiben (HUNGER 1927, PRISZTER 2001).

Számunkra itt és most nagyon fontos az a kor, melyben ezek a korai művek keletkeztek. Ennek érzékeltetésére idézzünk másfél mondatot a „Nomenclator” 1992-es kiadásának (háromnyelvű) előszavából: „*Carolus Clusius 1526-ban, a mohácsi vész esztendejében született. Korát – a Stirpium nomenclator pannonicus születésének idejét – ... politikai zavarok, vallási villongások jellemezték ... ezek miatt kényszerült bolyongásra, azaz migrációra*” (WOLKINGER és SZABÓ I. 1992). A néhai szerzőtárs és barát, a grazi botanikus professzor, FRANZ WOLKINGER (egyébként a németújvári Clusius Forschungsgesellschaft köreinkből alig egy hete távozott „örök” elnöke) és Szabó István professzor (a Clusius Társaság magyar „alelnöke”) szavai az első önálló botanikai szótár keletkezésének körülményeiről ma is megszívlelendők és időszerűek ... különös tekintettel a jelenkor politikai zavaraira és vallási villongásaira.

A magyar botanikának tehát egy immár fél évezredes szótáríró vonulata van. Most nagyot ugorva a történelmi időkben, elmondhatjuk, hogy ez a vonulat teljesedett ki a 20. században Michael Krauss etnobotanikai szótárában („Nösnerlandische Pflanzennamen”, Kolozsvár, KRAUSS 1945), a Mágocsy-Dietz Sándornál doktorált Alexandru Borza többnyelvű etnobotanikai szótárában („Dictionar etnobotanic”, BORZA et al. 1968, SZABÓ 2014), a kolozsvári Váczy Kálmán ugyancsak Bukarestben kiadott „Lexicon botanicum polyglottum latino-dacoromanico-anglico-germanico-gallico-hungarico-rossicum” című hétnyelvű botanikai nagyszótárában (VÁCZY 1980, SZABÓ 1981) és Priszter Szaniszló „Növényneveink. A magyar és tudományos növénynevek szótára” című munkájában (PRISZTER 1998). Ebbe a sorba illeszthető a kolozsvári „Herbárium” emlékkiadása, az első etnobotanikai gyűjtési útmutató (az „Ezerjófű”), de a kalotaszegi etnobotanikai „szótár” is (SZABÓ és PÉNTEK 1976, 1996; SZABÓ 1978, 1979; PÉNTEK és SZABÓ 1985). Külön tanulmányt érdemelne Nyárády Erazmus Gyula és Váczy Kálmán szerepe a nagy román flóramű román, magyar, német és orosz növényneveinek összeállításában (BARTÓK 2016).

Ebbe a magyar növénynévkutató vonulatba tartoznak még RácZ János „Növénynevek enciklopédiája” (RÁCZ 2010) is a magyar növénynevek kultúrtör-

ténetéről, a pécsi Darók Judit (DARÓK 2011), a debreceni Vörös Éva (VÖRÖS és PRISZTER 1996, VÖRÖS 2008), a pécsi Almádi László (ALMÁDI 2004), a veszprémi Pelczéder Katalin (PELCZÉDER 2005), a kolozsvári Bartók (Váczy) Katalin és mások botanikai szakszótárai is, de ezek már többnyire az ezredforduló, vagy éppen a 21. század megvalósításai.

Amikor 25 éve Clusius és Beythe Pannon növényneveinek különböző kiadásait egy kötetben megjelentettük, még nem látszott ennek a csodálatos ívnek a Priszter Szaniszló által akkor alapozott utolsó nagy pillére.

Előadásunk egyik célja éppen az, hogy felhívjuk a figyelmet, miként illeszthető az Ünnepelet életművének egyik tartóoszlopa – a növénynevek kutatása – egy nagyobb tudománytörténeti folyamatba.

Priszter Szaniszló magyar növénynév-kutató és botanikai szótáríró munkássága

Borhidi Attila a 85 éves Priszter Szaniszlót köszöntve így értékelte ezt a szótárírói és szerkesztői munkásságot: *„A negyedik dolog, amiért az egész botanikus társadalom nagy hálaival és tisztelettel tartozik Szaniszlónak, hogy olyan feladatokat vállalt el, melyek nem voltak kutatási feladatok, de kutatói tapasztalatot és mély tudást igényelnek. Olyan feladatokat, melyekhez egy tudós egy életen át kell, hogy gyűjtse a tudást ... olyan könyvet [írt]... melyet mindenki kézbevesz, naponta használnál, különben nem tud továbblépni. Ilyenek a botanikus szótárak, a különböző regiszterek, lexikonszerű összefoglalások”* (BORHIDI 2004). Ebben az idézetben minden benne van, ami a témában lényeges.

Az ünnepelet botanikai szakszótárainak sora a Keszthelyen készült „A növényiszervtan terminológiája. Háromnyelvű szakszótár”-ral kezdődik (PRISZTER és CSAPODY 1961/1963). Ezt követte ugyanennek a szerzőpárosnak köszönhetően a „Magyar növénynevek szótára” (CSAPODY és PRISZTER 1966). Tizenhét évvel később jelent meg Priszter Szaniszló szerkesztésében, Borhidi Attila, Isépy István, Simon Tibor és Szily Erzsébet közreműködésével készült európai kitekintésű nyolcnyelvű dendrológiai szótár, az „Arbores fruticesque Europae – Vocabularium octo linguis redactum” (PRISZTER 1983).

A szótárírás egyben helyesírási kérdés is, ezért szorosan témánkhoz tartozik „A magyar növénynevek helyesírási szabályai” című kiadvány (PRISZTER 1985b). Ugyancsak idetartozik a szakkönyvek használhatóságát tekintve nagyon fontos növénynév-mutatók (valójában „növénynév-szótárak”) elkészítése. Soó Rezső egyetemi tankönyvéhez (SOÓ 1963) ugyan még Borsos Olga, Lechner Lajos és Thury Zsuzsanna készítették a mutatókat, lévén Priszter Szaniszló a tankönyv írása idején még Keszthelyen, viszont „A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve” hét kötetének a mutatóit már Priszter ké-

szította el. Sőt a hetedik, „Kiegészítések és mutatók az I–VI. kötethez” alcímű kötet (benne Soó Rezső botanikai munkásságának bibliográfiája) teljes egészében az ő munkája (PRISZTER 1985a).

Botanikai nagyszótárának első, szerényebb változata (a „Növényneveink. Magyar-lation szógyűjtemény” PRISZTER 1986), valamint a Kitaibel Pál növényneveiről írott munkája (PRISZTER 1984) és a „A nagyombok magyar és latin névjegyzéke” (PRISZTER 1988) is ebben az időben készült.

A szótáríró Priszter Szaniszló életének főműve a „Növényneveink. A magyar és tudományos nevek szótára” (PRISZTER 1998). Ebben a munkában sokan segítettek. Elsősorban élete párja, Márta asszony, valamint munkatársai, barátai és lektorai is. Erről így vall maga a szerző: *„Igen hathatós segítséget jelentettek a szótár mindkét lektorának (Borhidi Attilának és Lászlay Györgynek) alapos bíráló megjegyzései. Különösen ki kell emelni Borhidi Attilának azt a kiegészítést, mely – sokéves trópusi munkássága és szakismerete alapján – igen jelentős mennyiségű (mintegy 800) új növénynévvel gazdagította a listát. (Új növénynevei itt jelennek meg először.)”* Borhidi Attila egyedül összesen 843 új növénynévvel járult hozzá a szótárhoz.

„Szó-tárakat” készített Priszter Szaniszló a Christopher Brickell szerkesztette „Dísznövény Enciklopédia” magyar kiadásához (PRISZTER 1993) és SIMON TIBOR „Növényhatározó”-jához (PRISZTER 2000). Vörös Évával együtt kiadták „Márton József „Természethistóriai Képeskönyv”-ének növénynevei”-t (VÖRÖS és PRISZTER 1996). Munkatársa volt Hortobágyi Tibornak az „Icones” kiadásában (HORTOBÁGYI és PRISZTER 1994) és megírta a Kitaibelia számára a „Régi magyar növénynevek megjelenése a 16–17. század külföldi növénysszótáraiban” című tanulmányát, mely a bevezetőben említett korai magyar szakszótár-irodalom immár félezer esztendő európai és egyetemes hatásainak méltó összefoglalása (PRISZTER 2001).

De ez már átvezetne előadásunk harmadik részéhez, a tudománytörténész Priszter Szaniszlóra való emlékezéshez, hiszen „Az élővilág megismerésének kezdetei hazánkban. A magyar biológia rövid kultúrtörténete a kezdetektől a reformkorig (–1829)” című munkájából nemzedékek tanultak magyar biológiatörténetet (KÁDÁR és PRISZTER 1992).

Priszter Szaniszló szótárírói munkásságának, munkássága hatásainak alapos áttekintése külön tanulmányt igényelne. Állításunk igazolására amolyan „megíratlan esettanulmányként” csatoljuk függelékbe a szombathelyi Balogh Lajos idevágó bibliográfiáját, annak megjegyzésével, hogy ő – a szombathelyi Perint-patak döntően adventív flórájáról és vegetációjáról írott diplomadolgozatával (BALOGH 1990) – közvetve bár, de szintén Priszter Szaniszló nyomdokain indult hallgató korában.

A magyar kultúrflórával, pontosabban a kultúrnövények neveivel kapcsolatos szerkesztői (és a többnyire névtelenül maradt „kripto-társ/szerzői”) munkássága már Surányi Dezső és Szabó László előadását érintené.

Végezetül következzen Ubrizsy Savoia Andrea emlékülésünk számára küldött római üdvözlője a tudománytörténész Priszter Szaniszlóról – európai, jelenleg olaszországi kitekintésben.

A tudománytörténész Priszter Szaniszló és az olasz–magyar botanikai kapcsolatok kutatása

ISÉPY és SZABÓ (2011) kimerítő megemlékezésében „A magyar botanikai szaknyelv és tudománytörténet művelője” címmel összeállított irodalomjegyzékükben jól összefoglalták azt az anyagot, ami Priszter révén rendelkezésére áll mindazoknak, akik ebben a témakörben kutatnak. Műveire hivatkoznak a botanikán kívül orvostörténeti, kultúrtörténeti, néprajzi, mezőgazdasági múzeumtörténeti, egyetemtörténeti, nyelvtörténeti, helytörténeti stb. munkák is, mivel klasszikus műveltségű volt. Ennek a műveltségnek az alapjait Priszter Szaniszló még rózsadombi házukból hozta magával, hiszen édesapja, idősb dr. Priszter Szaniszló (1879–1945) fia születésekor miniszteri főtanácsos volt a Magyar Királyi Pénzügyminisztériumban.

Az európai botanikatörténet, pontosabban az olasz–magyar botanikai kapcsolatok kutatása során is nagyon hasznosak voltak Priszter Szaniszlónak a Rómába rendszeresen megküldött publikációi – nem feledve, hogy akkoriban a tudományos közleményekhez való hozzáférés egy mai fiatal számára elképzelhetetlenül nehézkes volt (UBRIZSY SAVOIA 2002). Priszter új adatokat tartalmazó publikációi főleg a 18–20. századra terjedtek ki: Degen Árpád és Diószegi Sámuel biográfiái, 1970; 200 éve alakult meg a Tudományegyetem Növénytani Tanszéke és Botanikus Kertje, 1971; *The first floristic work from Central Hungary. Postscript to the facsimile edition of Winterl's Index compiled in 1788*, 1972; Megemlékezés Jávorka Sándor „Magyar Flóra”-ja megjelenésének ötvenedik évfordulóján, 1975; Az első magyar exsiccatum-kiadványok 1823–1841, Sadler József, 1977; József Sadler and the Hungarian Exsiccates, 1978; A nagyszombati egyetemről az ELTE-ig, 1984; Kitaibel Pál, 1986; Greguss Pál, 1988; Csapody Vera, Diószegi Sámuel, Györffy István, Jávorka Sándor életrajzai, 1989; Benkő József, 1989; Haynald Lajos, 1990; Kossuth Lajos és a természettudományok, 1993; A magyar kertészeti irodalom két úttörője: Entz Ferenc és Tóthfalusi Miklós, valamint Raoul Francé emlékezete (1874–1943), 1994; *Ungarische Pflanzenabbildungen im XVIII. und XIX. Jahrhundert*, és *Die naturwissenschaftliche Illustrationstätigkeit von Raoul Francé*, 1995; Földi János, a hajdúsági flóra első kutatója, 1997; Természettudományi ismeretterjesztés a millenniumi kiállításon, 1998; Kitaibel magyarországi kutatóútjai (1792–1807), útinaplói és levelezése, és „*Plantae Asiaticae Rariores*”, a Pécsi Egyetem Klimó-gyűjteményének ékessége a mai botanika tükrében – néhány megjegyzés N. Wallich három kötetes művéhez (1830–1832), 2001; Észrevételek

Wierzbicki képeihez és azok szövegéhez, 2004. (A pontos bibliográfiai hivatkozásokot lásd: SZABÓ 2004b).

Az olasz–magyar botanikai kapcsolatok akkoriban vizsgált időszaka 1635-tel – a nagyszombati egyetem megalapításával – zárult (UBRIZSY SAVOIA 2002). Erre az időszakra vonatkozóan is gazdag anyagot publikált Priszter Szaniszló: *Négyszáz éves az első magyar növénytani könyv*, 1979; *Az élővilág megismerésének kezdetei hazánkban. A magyar biológia rövid kultúrtörténete a kezdetektől a reformkorig (–1829), botanikai része* 1992; Beythe András „Füveskönyv”-ének botanikai és nyelvészeti vonatkozásai, és Régi magyar növénynevek megjelenése a 16–17. század külföldi növényosztáiraiban, 2001. (A pontos bibliográfiai hivatkozásokat lásd: SZABÓ 2004a).

Budafoki kertes házában a jelen előadás mindkét szerzőjét többször szívélyesen fogadta, bejártuk kertjét, ahol mindig virított valamelyik *Crocus*, és a kerthi teraszon felszolgált kávé mellé többnyire anekdotákra, humorra is sor került.

Tudománytörténeti munkásságát ISÉPY és SZABÓ (2011) szavai pontosan értékelik: „*A hazai botanika történelmi múltjának, jeles alakjainak megismerésére, tiszteletére, a flóra változásainak nyomon követésére, a botanika magyar szaknyelvének ápolására tanító tudós, a fáradhatatlanul elemző, rendszerező kutató, a szerény, csendes szavú, mindig harmóniát kereső ember emlékét szeretettel őrizzük.*”

Irodalomjegyzék

- ALMÁDI L. 2004: A növényiszervtan terminológiája. In: SZABÓ I. (szerk.) Priszter Szaniszló 75 éves. Köszöntések és tanulmányok. Veszprémi Egyetem, Georgikon, Keszthely, pp. 35–47.
- BALOGH L. 1990: A Perint-patak természetközeli és telepített növényzete, különös tekintettel a vízrendezésre. Országos Tudományos Diákköri Konferencia-dolgozat, témavezető: Szabó T. Attila. Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Növénytani Tanszék, Szombathely, 69 pp. + 46 pp., appendix.
- BARTÓK K. (szerk.) 2016: Nyárády Erazmus Gyula emlékezete. Kriterion Kiadó, Kolozsvár, 312 pp.
- BEYTHE A. 1595: Fives Könüv. Fivének és fajnac nevrökröl, természetökröl es hasznokrul irattatot es szöröztetöt Magar nyelvön az fö Doctoroknak es természetudo orvosoknak Dioscoridesnek es Matthiolusnak böls iratokbul Beythe Andras altal. Manlius, Németújvár, 135 pp.
- BORHIDI A. 2004: Nincs olyan generáció ... In: SZABÓ I. (szerk.) Priszter Szaniszló 75 éves. Köszöntések és tanulmányok. Veszprémi Egyetem, Georgikon, Keszthely, pp. 10–14.
- BORZA AL., BELDIE AL., BUTURA VAL., CODOREANU V., MORARIU I., NYÁRÁDY A., PAPP C., PAUN V., PÉTERFI ST., POPU-CIMPEANU I., SILAGHI GH., TAZLAUANU I., TOPA EM. 1968: Dictionar etnobotanic. Editura Academiei R. S. Romania, Bucuresti, 300 pp.
- CLUSIUS C., BEYTHE S. 1583: *Stirpium nomenclator pannonicus* Authore Carolo Clusio Atrebate. Impressum Nemetuyvarini per Johannem Manlium. Németújvár. További kiadásai: CLUSIUS 1584 (Antwerpen); CZWITTINGER 1711 (Frankfurt és Lipcse); HUNGER 1927 (Gravenhage, címlap és értékelés); SZABÓ et al. 1992 (Szombathely, Grác, Németújvár).
- CSAPODY V., PRISZTER SZ. 1966: Magyar növénynevek szótára. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 302 pp.

- DARÓK J. 2011: Növényanatómiai-botanikai terminológiai szótár. Akadémiai Kiadó, Budapest, 432 pp.
- HORTOBÁGYI T., PRISZTER SZ. 1994: Az Icones teljes betűrendes fajlistája. *Kitaibelia* 3: 131–139.
- HUNGER F. W. T. 1927: Charles de l'Escluse. Carolus Clusius Nederandsch kruidkundige 1526–1609. Martinus Nijhoff, Gravenhage.
- ISÉPY I., SZABÓ I. 2011: In memoriam Dr. Priszter Szaniszló. *Botanikai Közlemények* 98: 1–20.
- KÁDÁR Z., PRISZTER SZ. 1992: Az élővilág megismerésének kezdetei hazánkban. A magyar biológia rövid kultúrtörténete a kezdetektől a reformkorig (–1829). Akadémiai Kiadó, Budapest, 134 pp.
- KRAUSS M. 1945: Nösnerlandische Pflanzennamen. Ein Beitrag zum Wortschatz der siebenbürger Sachsen. Erdélyi Tudományos Intézet, Kolozsvár. Buchdruckerei Carl Csallner, Beszterce-Bistritz.
- LENCSES GY. 1577: Egész orvosságról való könyv azaz Ars medica. Kézirat. E-kiadása in: SZABÓ T. A., BIRÓ Zs. 2000 (és későbbi utányomások): *Ars Medica Electronica. Bio Tár Electronic, Gramma 3.1.* (CD-ROM) MTA-EME-BDF-VE. Szombathely-Veszprém.
- MELIUS P. 1578: Herbarium. Az faknac fuveknec nevekről, természetekről, és haszonirol. Magyar nyelvűre, és ez rendre hozta az Doctoroc Könyueiből az Horhi Melius Peter. Nyomatattot Colosuárat, Heltai Gaspárne Műhelyéb.
- PELCZÉDER K. 2005: Onomatopoeitikus eredetű növénynevek. In: RÉVAY V. (szerk.) *Nyelvészeti tanulmányok. Simonyi-emlékülés 2003. Iskolakultúra-könyvek 27*, pp. 85–109.
- PÉNTEK J., SZABÓ (T.) A. 1985: Ember és növényvilág. Kalotaszeg növényzete és népi növényismerete. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 367 pp.
- PRISZTER SZ. (szerk.) 1983: *Arbores frutesque Europae – vocabularium octo linguis redactum.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 300 pp.
- PRISZTER SZ. 1984: Magyar növénynevek *Kitaibel Pál* útinaplóiban (1796–1817). *Communicationes de Historia Artis Medicinae* 107–108: 161–175.
- PRISZTER SZ. 1985a: A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve VII. Kiegészítések és mutatók az I–VI. kötethez. Akadémiai Kiadó, Budapest, 682 pp.
- PRISZTER SZ. 1985b: A magyar növénynevek helyesírási szabályai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 15 pp.
- PRISZTER SZ. 1986: Növényneveink. Magyar–latin szógyűjtemény. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 191 pp.
- PRISZTER SZ. 1988: A nagygyombák magyar és latin névjegyzéke. *Mikológia Közlemények* 12: 3–158.
- PRISZTER SZ. 1993: Előszó. Szakkifejezések gyűjteménye. A latin nemzetségnevek mutatója. A magyar növénynevek jegyzéke. In: BRICKEL Ch. (szerk.) *Dísznövény Enciklopédia* (fordítás), Pannon Könyvkiadó, Budapest, pp. 5, 635–664.
- PRISZTER SZ. 1998: Növényneveink. A magyar és a tudományos növénynevek szótára. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 552 pp.
- PRISZTER SZ. 2000: Hazánkban ismertebb további dísznövények. Névmutató. In: SIMON T.: A magyar edényes flóra határozója (4. kiadás), Tankönyvkiadó, Budapest, pp. 827–836, 957–976.
- PRISZTER SZ. 2001: Régi magyar növénynevek megjelenése a 16.–17. század külföldi növénysszótáraiban. *Kitaibelia* 6: 37–44.
- PRISZTER SZ., CSAPODY V. 1961/1963: A növénysszervtan terminológiája. Háromnyelvű szakszótár. A Keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia Kiadványai, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 222 pp.
- RÁCZ J. 2010: Növénynevek enciklopédiája. Az elnevezések eredete, a növények kultúrtörténete és élettani hatásai. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 812 pp.
- Soó R. 1963: Fejlődéstörténeti növényrendszertan. Tankönyvkiadó, Budapest, 560 pp.
- SYLVESTER J. 1539: *Grammatica hungarolatina.* Manlius, Sárvár.

- SZABÓ I. (szerk.) 2004a: Priszter Szaniszló 75 éves. Köszöntések és tanulmányok. Veszprémi Egyetem, Georgikon, Keszthely, 103 pp.
- SZABÓ I. 2004b: Botanikatörténet és a magyar herbáriumok. In: SZABÓ I. (szerk.) Priszter Szaniszló 75 éves. Köszöntések és tanulmányok. Veszprémi Egyetem, Georgikon, Keszthely, pp. 21–22.
- SZABÓ (T.) A. (szerk.) 1978, 1979: Herbárium. Az fáknek, füveknek nevekről, természetekről és hasznairól. Bevezető tanulmánnyal és magyarázó jegyzetekkel sajtó alá rendezte Sz. A., Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1978-ban, újranyomva Budapest számára 1979-ben.
- SZABÓ T. A. 1981: Kivételes tudományos esemény (Recenzió). A hét (Bukarest) 12, 134: 9.
- SZABÓ T. A. (szerk.) 1992: A pannon etnobotanika kezdetei: Stirpium nomenclator pannonicus S(tephanus) B(eythe) (1583), Carolus Clusius (1584) és Czvittinger Dávid (1711) kiadásában. (The beginnings of Pannonian ethnobotany: Stirpium nomenclator pannonicus edited by S(tephanus) B(eythe) (1583), Carolus Clusius (1584), David Czvittinger (1711)). Collecta Clusiana 2. Bio Tár, Etnobotanika és Etnobiodiverzitás soorozat, 144 pp.
- SZABÓ T. A. 2014: From enchanting rose gardens to an ethnobotanical dictionary. In: SWANBERG I., LUCZAJ L. (szerk.) Pioneers in European Ethnobiology. Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala Studies on Eastern Europe 4, Uppsala Universitet, Elanders Sverige AB, Uppsala, pp. 247–262.
- SZABÓ T. A., PÉNTEK J. 1976, 1996: Ezerjófű. Etnobotanikai útmutató. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest (1976); új kiadása: Tankönyvkiadó, Budapest (1996). 217 pp.
- UBRIZSY SAVOIA A. 2002: Olasz–magyar botanikai kapcsolatok a nagyszombati egyetem megalapításáig (1635). Bornusz Nyomda, Pécs, 333 + 55 pp.
- VÁCZY C. 1980: Lexicon botanicum polyglottum latino-dacoromanico-anglico-germanico-gallico-hungarico-rossicum. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1017 pp.
- VÖRÖS É. 2008: A magyar gyógynövények neveinek történeti-etimológiai szótára. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézet, Debrecen, 500 pp.
- VÖRÖS É., PRISZTER SZ. 1996: Márton József „Természethistória Képeskönyv”-ének növénynevei. A KLTE Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai, Debrecen, 69: 1–61.
- WOLKINGER F., SZABÓ I. (1992): Vorwort der Internationale Clusius-Forschungsgesellschaft Güssing. (Előszó a Németújvári Nemzetközi Clusius-kutató Társaság részéről). – In: SZABÓ T. A. (szerk.) A pannon etnobotanika kezdetei: Stirpium nomenclator pannonicus S(tephanus) B(eythe) (1583), Carolus Clusius (1584) és Czvittinger Dávid (1711) kiadásában. Collecta Clusiana 2. Bio Tár, Etnobotanika és Etnobiodiverzitás soorozat, pp. 11–14.

Szaniszló Priszter, the dictionarist and science historian

T. A. SZABÓ¹ and A. UBRIZSY SAVOIA²

¹szabotattila@gmail.com

²andrea.ubrizsy-savoia@uniroma1.it

Accepted: 10 October 2017

Key words: botany, plant names, reminiscences, science history

In his rich scientific oeuvre, Szaniszló Priszter has an unparalleled contribution to the terminology of botany in Hungary. With tedious work, he compiled

several dictionaries including the terms of plant morphology, Hungarian plant names, and an octolingual dendrological dictionary. His main work in this field, the dictionary of Hungarian and scientific names of plants published in 1998 is still a frequently used source of reference for botanists. For numerous Hungarian botanical monographies and textbooks, he prepared the indices with unrivalled precision. In addition, Priszter was an excellent science historian. His publications mainly focused on the history of botany in Hungary. These contributions were of great help for the second author of this paper in the reconstruction of the early history of collaboration between Italian and Hungarian botanists.

Függelék. Priszter Szaniszló közvetlen és közvetett nemzedéki hatása a szombathelyi Balogh Lajos magyarnövénynév-kutatással (is) kapcsolatos bibliográfiája tükrében. (Könyvészet egy majdan megírandó esettanulmányhoz)

- BALOGH L. 1990: A Perint-patak természetközeli és telepített növényzete, különös tekintettel a vízrendezésre. Országos Tudományos Diákköri Konferencia-dolgozat, témavezető: Szabó T. Attila. Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Növénytan Tanszék, Szombathely, 1990, 69 pp. + 46 pp., appendix.
- BALOGH L. 1998: Szabó T. Attila – Péntek János: Ezerjófű. Etnobotanikai útmutató. – Készült a Kriterion Kiadónál (Bukarest, 1976) megjelent eredeti kiadás alapján. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996, 218 pp. („Növekedvén nevelünk...” 5. kötet), (könyvismertetés). Vasi Szemle 52(3): 369–370. <http://www.vasiszemle.hu/1998/tart1998.htm>
- BALOGH L. 2000: Priszter Szaniszló: Növényneveink. A magyar és a tudományos növénynevek szótára. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1998, 549 pp. (könyvismertetés). Vasi Szemle 54(2): 275–276. <http://www.vasiszemle.hu/>
- BALOGH L. 2003: Az adventív-terminológia s. l. négy nyelvű segédszótára, egyben javaslat egyes szakszavak magyar megfelelőinek használatára. Botanikai Közlemények 90(1–2): 65–93. http://www.mbt-biologia.hu/gen/pro/mod/let/let_fajl_megnyitas.php?i_faj_azo=456
- BALOGH L. 2005: A Phytolacca nemzetség magyar elnevezésével kapcsolatos nehézségek. In: A Phytolacca esculenta van Houtte szelíd inváziója a magyarországi településflórában. Flora Pannonica 3: 135–161.
- BALOGH L. 2010: Carolus Clusius (1526–1609) élete és munkássága. A nagy flamand tudós és magyar barátai emlékének. Vasi Szemle 64(4): 395–421, 511, 514. www.vasiszemle.hu/2010/04/balogh.htm [Benne a Pannon növénynevek jegyzékeiről is.]
- BALOGH L. 2010: Ímé!, villámlevél; özönnövény, özönállat. In: A szerkesztőség levelesládájából [olvasói levél a címben jelölt szavak magyarításáról]. Magyar Orvosi Nyelv 10(2): 50–51 (dec.). www.orvosinyelv.hu
- BALOGH L. 2013: A félezer éves magyar orvosi nyelv – Lencsés György-emlékelőadások a Magyar Tudományos Akadémián. Budapest, 2013. október 18. Vasi Szemle 67(5–6): 704–706. <https://drive.google.com/file/d/0B1-2gxr-RMudTTZNSDQzcjRmQzg/view>
- BALOGH L. 2017: Priszter Szaniszló, a XX. század második fele hazai adventívflóra-kutatásának irányadó személyisége. In: Az MBT Botanikai Szakosztályának 1482. ülése Priszter Szaniszló születésének 100. évfordulója alkalmából, ELTE Fűvészkert, Budapest, 2017. szept. 18.
- BALOGH L., BOTTA-DUKÁT Z. 2011: Dr. Priszter Szaniszló nyomdokain – Beszámoló az 11th International Conference on the Ecology and Management of Alien Plant Invasions (EMAPI 2011, Szombathely, 2011. augusztus 30 – szeptember 3.) konferenciáról. Botanikai

- Közlemények 98(1–2): 175–176. (megjelent: 2012) http://www.mbt-biologia.hu/gen/pro/mod/let/let_fajl_megnyitas.php?i_faj_azo=582
- BALOGH L., BOTTA-DUKÁT Z. 2011: In the footsteps of Szaniszló Priszter. Report on the 11th International Conference on the Ecology and Management of Alien Plant Invasions (EMAPi 2011, Szombathely, Hungary, 30th August 2011 – 3rd September 2011). *Kanitzia* 18: 245–248. http://ttk.nyme.hu/blgi/Knyvek%20kiadvnyok/Kanitzia/Kanitzia_18_2012.pdf
- BOTTA-DUKÁT Z., BALOGH L. (szerk.) 2008: The most important invasive plants in Hungary. Hungarian Academy of Sciences, Institute of Ecology and Botany, Vácrátót, 255 pp. [The book dedicated to dr. Szaniszló Priszter.] https://www.researchgate.net/publication/311796497_The_most_important_invasive_plants_in_Hungary
- BOTTA-DUKÁT Z., BALOGH L., SZIGETVÁRI CS., BAGI I., DANCZA I., UDVARDY L. 2004: Javaslat a növényi invázióhoz kapcsolódó magyar nyelvű fogalmakra és definícióikra. In: Aktuális flóra- és vegetációkutatás a Kárpát-medencében VI., Keszthely, 2004. febr. 26–29. Előadások és poszterek összefoglaló-kötete, p. 134.
- BOTTA-DUKÁT Z., BALOGH L., SZIGETVÁRI CS., BAGI I., DANCZA I., UDVARDY L. 2004: A növényi invázióhoz kapcsolódó fogalmak áttekintése, egyben javaslat a jövőben használandó fogalmakra és azok definícióira. In: MIHÁLY B., BOTTA-DUKÁT Z. (szerk.): Biológiai inváziók Magyarországon: Özönnövények. A KvVM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei 9, TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, pp. 35–59. www.termeszetvedelem.hu/_user/downloads/invazios_fajok/ozonnovenyek.pdf
- CSATHÓ A., BALOGH L. 2008: Néhány magyar növénynév-javaslat (A 200 éves Magyar Fűvész Könyv emlékére). *Kitaibelia* 13(1): 154. http://www.csai.hu/publikaciok/2008_CsAI-BL_Nevjavaslatok_Osszefoglalo.pdf
- CSATHÓ A. I., BALOGH L., BAGI I. 2009: Javaslatok a Kárpát-medencei hajtásos növények magyar nevezéktanához. In: VI. Kárpát-medencei Biológiai Szimpózium, Magyar Biológiai Társaság, Budapest, 2009. nov. 12–13. pp. 209–222. http://www.csai.hu/publikaciok/2009_CsAI-BL-BI_Nevjavaslatok_Osszefoglalo.pdf
- CSATHÓ A. I., BALOGH L., BAGI I. 2011: Javaslatok a Kárpát-medencei hajtásos növények magyar nevezéktanához. II. (Dr. Priszter Szaniszló (1911–2011) emlékének.) In: VII. Kárpát-medencei Biológiai Szimpózium, Magyar Biológiai Társaság, Budapest, 2011. okt. 13–14. pp. 115–122. http://www.csai.hu/publikaciok/2011_CsAI-BL-BI_Nevjavaslatok2_Osszefoglalo.pdf
- CSATHÓ A., BALOGH L., BAGI I. 2012: Növénynév.hu (Novenynev.hu). In: Aktuális flóra- és vegetációkutatás a Kárpát-medencében IX. nemzetközi konferencia. Gödöllő, 2012. febr. 24–26. *Kitaibelia* 17(1): 86. http://www.csai.hu/publikaciok/2012_CsAI-BL-BI_Novenynev_hu_Osszefoglalo.pdf
- CSATHÓ A., BALOGH L., BAGI I. 2012: Növénynév.hu, kezdeményezés a magyar növénynevezéktan terén. In: Diskurzusok a szakmai diskurzusról. A tudományok, szakmák nyelveinek leírása. Új nézőpontok a magyar nyelv leírásában 4. konferencia, 2012. nov. 20–21. ELTE Bölcsészettudományi Kar, Budapest, Absztraktfüzet, p. 6.
- CSATHÓ A., BALOGH L., BAGI I. 2013: Suggestions for Hungarian names of the vascular plants of Carpathian Basin III. (Javaslatok a Kárpát-medencei hajtásos növények magyar nevezéktanához III.). In: „VIII. Kárpát-medencei Biológiai Szimpózium, I. Fenntartható fejlődés a Kárpát-medencében” nemzetközi konferencia. „VIII. Carpathian Basin Biological Symposium, I. Sustainable development in the Carpathian Basin” international conference. Absztraktkötet. Book of Abstracts. Budapest, Hungary, November 21–23, 2013. Szent István Egyetem, Gödöllő, p. 90. http://www.csai.hu/publikaciok/2013_CsAI-BL-BI_Novenynev3_Osszefoglalo.pdf
- CSATHÓ A. I., BALOGH L., BAGI I. 2014: Növénynév.hu, kezdeményezés a magyar növénynevezéktan terén. In: VESZELSZKI Á., LENGYEL K. (szerk.): Tudomány, technolektus, terminológia. A tudományok, szakmák nyelve. Budapest, Éghajlat Könyvkiadó, pp. 267–278. http://www.csai.hu/publikaciok/2014_CsAI-BL-BI_Novenynev_hu.pdf